

Nr 100.

Av herr **Sandström m. fl.**, angående beredande av ersättning för sådana skador å personlig löseegendom, som kunna tillskyndas svensk medborgare eller svenskt oskiftat dödsbo genom fiendens åtgärder vid eventuellt krig.

Inom handelsdepartementet arbetar f. n. en statlig sakkunnigdelegation med en utredning om åtgärder med anledning av förluster å egendom genom skadegörelse under krig. Det är inte en dag för tidigt, att detta spørsmål tagits upp, och man motser med mycket stort intresse de sakkunnigas utlåtande, vilket enligt »Berättelsen om vad i rikets styrelse sedan sista lagtima riksdags sammanträde sig tilldragit» är att förvänta i början av innevarande år. Emellertid har enligt vederbörande departementschefs direktiv utredningen varit inskränkt till »frågan om ersättning av krigsskador å fast egendom och å varor». Det finnes dock ett annat slag av krigsskador, där behovet om utredning angående ersättning därför är minst lika trängande, och det är den förstöring av bohag och annat lösöre för enskilda medborgare, som numera vid krigstillfälle tyvärr i allt mera stegrat tempo äger rum. Kriget har därvidlag blivit allt mera brutaliserat sedan de stridande arméerna fått bombflygplanen med därtill hörande kraftiga och högexplosiva projektiler och brandbomber till sitt förfogande. Särskilt barbariskt utnyttjas denna möjlighet nu av de anfallande ryska arméerna mot vårt broderland Finland, och redan hava säkerligen tusentals finska hem, belägna även tiotals mil avlägset från de egentliga krigsskådeplatserna, blivit totalt förintade med bohag och allt genom de dagliga bombräderna mot de finska hemorterna. Intet hem kan längre känna sig säkerställt för denna ohyggliga och till synes meningslösa stridsmetod, och därvid råder numera knappast någon skillnad mellan städerna och den rena landsbygden. Vad som nu händer vårt broderfolk i öster kan, förrän vi ana det, även bliva vårt folks lott, och man gör därför klokt i att på alla sätt bereda sig på en sådan eventualitet.

Vi söka ju nu visserligen att på alla möjliga sätt öka våra försvarsmöjligheter emot dylika hemsökelse, och vi få det nog undan för undan bättre ställt i detta hänseende. Huru vi än härutinnan kunna förbättra vår situation, står det dock för en var ganska klart redan nu, att vi aldrig kunna komma i sådant gynnsamt läge, att vi helt kunna hindra en dylik ödeläggelse.

Det blir då ett spørsmål av oerhört stor vikt: Huru skola vi kunna vinna en sådan ordning, att de hem som bliva offer för denna nya omänskliga krigföring erhålla sådan ersättning, att de kunna återuppstå?

Enligt vår bestämda mening föreligger en klar skyldighet för en i övrigt så välordnad stat som vår, att genom lagstiftning och andra bestämmelser sörja för att ersättning på det ena eller andra sättet beredes sådana hem som på detta hemska sätt råka ut för förstörelse genom fientliga stridsåtgärder. Vi anse det dock icke möjligt för staten att direkt ikläda sig ersättningsansvar för *alla* dessa inträffande skador, oavsett deras storleksordning, då statens ekonomi ej skulle kunna tåla en sådan belastning. Men det skulle sannolikt vara ekonomiskt möjligt och utförbart, att staten i varje särskilt fall svarade för en mindre del, förslagsvis högst 3 000:— kronor, av dessa skadebelopp och att de överskjutande skadeståndssummorna kunde i möjligaste mån säkerställas på försäkringsvägen, alltså på samma sätt som nu sker beträffande brandskador. Vid ringa totalskador om högst 3 000:— kronors värde skulle staten ersätta hela skadan. Denna direkta statliga ersättning skulle dock endast gälla svenska fysiska personer och oskiftade dödsbon.

Det säger sig självt, att en sådan statens ersättningsskyldighet särskilt skulle få stor betydelse för de ekonomiskt svaga i samhället, vilka icke bliva i stånd att erlægga försäkringspremier för en eventuell försäkring.

Huru förödande än ett eventuellt krig kan bliva för de svenska hemmen, finnes ett visst fog för den uppfattningen att det ändå blir endast ett mindretal av alla dessa som råka ut för den stora olyckan. Om försäkringsmöjligheten mera allmänt utnyttjades, skulle resultatet bliva, alldeles som i fråga om brandförsäkringen, att den sammanslagna skadeståndssumman sloges ut på de många, så att envars andel, ehuru givetvis ändå anseelig, dock skulle kunna bäras.

I fråga om försäkringens ordnande förefaller det oss lämpligt, att nu arbetande brand- och andra skadeförsäkringsbolag efter en eventuell ny eller ändrad försäkringslagstiftning toge hand om även denna nya försäkringsgren och att själva försäkringens tagande bleve en frivillig sak, särskilt som de årliga premierna nog måste bliva ganska betydande. Stora svårigheter måste nog möta vid dessa premiers fixerande enligt försäkringstekniska grunder, då man här rör sig med så många okända faktorer. Sannolikt finge man de första åren pröva sig fram och reglera försäkringspremierna efter den nya erfarenhet som tid efter annan kunde stå att vinna. Då detta projekt så sent har kommit fram, torde vara ofrånkomligt, att en viss karenstid måste förflyta, innan försäkringarna träda i full kraft. Kanske en 5-årig övergångstid kan finnas lämplig, så att i händelse av skada inom första året efter försäkringens tecknande vederbörande försäkringsgivare endast svarade för en femtedel av försäkringsbeloppet o. s. v. men först efter femårsperiodens slut för det hela.

Detta skulle givetvis medföra, att försäkringen ej skulle medföra den därmed avsedda tryggheten, om vårt land skulle bliva med krig anfallet inom närmaste tiden, men detta kan nog inte hjälpas. Man får nöja sig med att

få saken ordnad på den längre sikt, som den enligt vår mening nödvändiga övergångstiden leder till.

Endast i fall det visar sig omöjligt att på grund av den svårbedömliga risken få enskilda sammanslutningar att åtaga sig det här omhandlade försäkringsbestyret anse vi, att för denna viktiga ersättningsfrågas lösande ett statligt försäkringsbolag bör bildas, gärna dock även med tillsats av enskilt kapital.

En invändning, som sannolikt kommer att göras emot det av oss i stort skisserade försäkringsprojektet, är, att därigenom under en längre fredsperiod allt för stora kapital skulle bliva bundna i försäkringsfonderna. Då en sådan invändning knappast kan fränkännas visst fog kan kapitalbildningen i ej avsevärd mån minskas genom att man stipulerar maximibelopp för försäkringarna, exempelvis att dessa maximeras till högst 30 000 kronor för varje risk. Vederbörande försäkringstagare skulle då få stå självrisk för det å hans löseendom överskjutande värdet.

Nu vilja vi ingalunda påstå, att det av oss här helt lätt framkastade projektet utgör den bästa och enda lösningen på detta betydelsefulla problem. Helt säkert kommer förslaget att utsättas för kritik. Vi ha dock ej velat undanhålla våra tankar på frågan på detta förberedande stadium, då därigenom en diskussion kan komma i gång och olika meningar brytas. Vår avsikt med motionen är, att en alldeles förutsättningslös allsidig utredning bör komma till stånd som kan leda till en tillfredsställande lösning av denna viktiga fråga, vilken enligt vår oförytterliga mening måste med det snaraste lösas.

Med stöd av det anförda tillåta vi oss föreslå riksdagen besluta

att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en skyndsamt, allsidig och förutsättningslös utredning angående lämpliga åtgärder för beredande av möjlighet till ersättning för sådana skador som svensk medborgare eller svenskt oskiftat dödsbo kan tillskyndas genom att honom tillhörigt bohag eller annan personlig löseendom skadas genom fiendens åtgärder vid eventuellt krig, i vilket vårt land blir invecklat.

Stockholm den 23 januari 1940.

Nils V. Sandström.

Gust. Svedman.

Folke Kyling.

Gustaf Arnemark.

